

## Nr 5.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 mars 1911 kl. 4 e. m.

*Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5\*), angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande ägande- och dispositionsrätten till församlingarnas kyrkor.*

Inom Andra kammaren har herr Räf i motion nr 55 hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda frågan om äganderätten och dispositionsrätten till församlingarnas kyrkor samt för Riksdagen framlägga denna utredning.

Såsom stöd för sin motion har herr Räf anfört följande:

»Svenska folket fick vid förlidet års riksdag en allvarlig erinran om att i god tid söka tillvarataga sin dispositions- och äganderätt till kyrkorna. Det var nämligen så, att en af Andra kammarens största partis förtroendemän, herr Starbäck, då motionerade om att kyrkorna borde upplåtas för s. k. folkbildningsarbete, hvars karaktär närmare bestämmes i hans motion (nr 191).

*Motionen.*

Däri angifves också antydningssvis, huru motionären tänker sig såväl kontrollen för som rätten till sådan upplåtelse. Han säger: »Det förefaller som om dessa önskemål skulle kunna uppnås därigenom, att åt vissa myndigheter uppdroges granskningsrätten af sådan verksamhets beskaffenhet, som för sitt ändamålsenliga framträdande fordrade kyrkornas upplåtelse. Hvad den musikaliska delen af en sådan verksamhet

\*) Utskottets två föregående utlåtanden voro genom tryckfel i denna rad betecknade som nr 4 och nr 5 i stället för nr 3 och nr 4.

*Bihang till Riksd. prot. 1911. 9 Saml. 2 Afd. 2 Band. 1 Ser. 3 Häft. (Nr 5.)*

angår, synes musikaliska akademien vara rätt forum att afgöra ett programs lämplighet, och föreläsningarnas bedömande kunde lämpligen uppdragas åt universitetens föreläsningsbyråer eller folkbildningsförbundens styrelse.»

För att angifva, huru maktlösa den ifrågavarande församlingen, dess kyrkoråd och pastor borde stå inför dessa myndigheter, antyder motionären vidare, att om dessa »myndigheter uttalat sitt gillande, skulle vederbörande anordnare af konsert, föreläsning eller kurser, omfattande båda slagen af bildningsmedel, äga *ovägerlig rätt att härför få kyrkan upplåten*».

Det var således icke underligt, om, såsom jag förut sagt, svenska folket gentemot denna »ovägerliga rätt» äfven började allvarligt tänka på, om icke också församlingen hade någon »ovägerlig rätt», nämligen äganderätt och dispositionsrätt till kyrkorna.

Under sakens behandling i Andra kammaren blef denna församlingens rätt också ganska grundligt försvarad. Men för att få dispositionsrätten fullt bestämd, yrkade herr Meurling, att Kungl. Maj:t borde låta utreda denna rätt till kyrkorna, hvilket yrkande af Andra kammaren bifölls med 112 röster mot 59.

Första kammarens tillfälliga utskott hemställde visserligen, att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens sålunda fattade beslut, hvilken hemställan också utan debatt bifölls af Första kammaren. Men på grund af den oro herr Starbäcks motion väckt och det allmänna tidsläget torde denna fråga ej tåla vidare uppskof, hvarför jag härmed vågar hemställa, att etc.»

*Utskottets  
yttrande.*

Närmaste anledningen till förevarande motion är alltså att söka i den motion, som af herr Starbäck vid fjolårets riksdag väcktes om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande kyrkornas upplåtande för folkbildningsarbetet. Denna motion blef af Andra kammarens första tillfälliga utskott på det sätt tillstyrkt, att utskottet hemställde, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, hvilka anstalter som må kunna träffas för att befordra kyrkornas tillgänglighet för folkbildningsarbetet, i den mån sådant vore behöfligt och med kyrkornas helgd förenligt, samt, därest verkställd utredning därtill gäfve anledning, för Riksdagen framlägga förslag i frågan.

Under ärendets behandling i Andra kammaren yrkade herr Meurling, att utskottets hemställan, till hvilken han anslöt sig, skulle förtydligas på det sättet, att från motiveringen skulle inskjutas i utskottets kläm

efter orden »det täcktes Kungl. Maj:t» följande ord: »såväl utreda dispositionsrätten till kyrkorna som ock» etc. Och detta vore, sade talaren, icke någon ändring af hvad utskottet hemställt, utan endast ett förtydligande, som då ur motiveringen komme in i själfva klämman. Utskottets hemställan med det af herr Meurling föreslagna tillägget blef af Andra kammaren bifallet. Men när Första kammaren ej biträdde detta beslut, förföll frågan för den gången.

Då herr Räf i sin motion säger, att herr Meurling vid fjolårets riksdag yrkade, att Kungl. Maj:t borde låta utreda dispositionsrätten till kyrkorna, så är detta så till vida riktigt, att det utgör en mindre del af herr Meurlings yrkande, hvilket, såsom blifvit visadt, utgjordes just af utskottets här ofvan återgifna hemställan jämte nämnda förtydligande tillägg. Man kan därför också med full visshet påstå, att därest utskottet hemställt om rent afslag å herr Starbäcks motion, så hade hvad som af herr Räf betecknas som herr Meurlings yrkande ej heller framkommit.

Såsom Andra kammarens första tillfälliga utskott under fjolårets riksdag vid behandling af herr Starbäcks ofvannämnda motion gjorde gällande, förefinnes i vissa fall mycken oklarhet beträffande själfva rätten att disponera öfver kyrkorna och därmed rätten att öppna dem för andra ändamål än det med dem ursprungligen afsedda. Ganska vanligt torde det vara, att kyrkoherden eller hans ställföreträdare med anledning dels af gammal häfd, dels äfven af ett prejudikat af 9 november 1871 anses vara själfskrifven att bestämma, huruvida och i hvilka fall kyrkorna få öppnas för andra än rent kyrkliga ändamål. På andra håll torde kyrkoråd eller kyrkostämman vilja hafva medbestämmande rätt. Att under sådana förhållanden slitningar och tvister ej hafva förekommit i högre grad, än fallet verkligen varit, torde åtminstone delvis hafva sin förklaring däri, att kyrkorna hittills ej upplåtits för politiska föredrag. Skulle sådant emellertid komma att ske — och enligt tidningarnes uppgifter läser detta på sista tiden hafva förekommit — torde slitningar knappast kunna undgås, då gifvetvis hvarje parti för sig kommer att fordra samma behandling med afseende på kyrkornas öppnande, som kommit ett annat parti till del.

En utredning af dispositionsrätten till kyrkorna, och på hvilken myndighet det alltså kan ankomma, huruvida och i hvilka fall kyrkorna må kunna upplåtas för andra än sitt ursprungliga ändamål, synes därför visserligen önskvärd. Men denna utredning torde ej med nödvändighet behöfva vara beroende af en utredning angående kyrkornas äganderättsförhållanden. Ej heller synes en utredning af dispositionsrätten i och

för sig hafva någon praktisk betydelse annat än i samband med en reglering af kyrkornas upplåtande för andra än gudstjänstliga ändamål.

Något förslag i detta hänseende föreligger emellertid icko vid innevarande riksdag, ty näppeligen lär motionären hafva åsyftat något sådant med sin framställning i motionen. I denna hemställes blott, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om äganderätten och dispositionsrätten till församlingarnas kyrkor och för Riksdagen framlägga denna utredning, utan att motionären på något sätt antyder, hvad som därefter skall följa, eller hvartill denna utredning skall tjäna. Det enda man i detta hänseende får veta är, att motionen tillkommit på grund af det allmänna tidsläget samt på grund af den oro, som herr Starbäcks motion nr 191 vid förra årets riksdag väckt bland svenska folket, en oro, hvarom utskottet emellertid ej har sig något närmare bekant.

I hvarje fall finner utskottet dessa skäl alltför sväfvande och obetydliga att utgöra tillräcklig grund för en så omfattande och vidlyftig utredning, som motionären ifrågasätter, hvarför utskottet hemställer,

att herr Råfs förevarande motion ej må till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1911.

Å utskottets vägnar:

A. J. HAGSTRÖM.

### Reservationer:

af herrar *Meurling*, *Johansson* i Mellbyn och *Carlsson* i Solberga, som anført följande:

»Då ett bifall till motionen torde vara en påtaglig konsekvens af Andra kammarens beslut rörande den motion, som vid 1910 års riksdag förelåg om kyrkornas öppnande för andra än deras ursprungliga ändamål, hvilken motion när som helst kan återkomma, och då kyrkornas öppnande för andra än gudstjänstliga ändamål allt oftare torde komma att ifrågasättas, under det att rättsgrunden för dispositionen öfver kyrkorna

icke på tillfredsställande sätt framgår af gällande kyrkolagstiftning; då vidare en utredning af dispositionsrätten öfver kyrkorna icke lärer kunna försiggå utan i sammanhang med utredning om äganderätten, och då jämväl saknaden af lagfart för kyrkorna på grund af outredda äganderättsförhållanden i flera fall vållat församlingar svårigheter och obehag, så hemställes,

att Andra kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda frågan om äganderätten och dispositionsrätten till församlingarnas kyrkor samt för Riksdagen framlägga denna utredning.»

af herr *Sandquist*.

---

Herr *Berg* i Staby har begärt få antecknadt, att han ej deltagit i detta ärendes slutliga behandling.

---